

6. Ryan K, Bissell P, Anderson C, Morgall Traulsen J, Sleath B. Teaching social sciences to undergraduate pharmacy students: an international survey. *Pharm Educ* 2007;7:1–9
7. Schaefer M, Leufkens HGM, Harris MF. The teaching of social pharmacy/ pharmacy administration in colleges of pharmacy with special regard to the situation in Germany. *Journal of Social and Administrative Pharmacy*. 1992;9:141–148.
8. Sorensen EW, Mount JK, Christensen ST. The concept of social pharmacy, The chronic ill 2003;7:8-11.
9. Wertheimer A. Social/behavioural pharmacy the Minnesota experience. *J Clin Pharm Ther* 1991;16:381–383

Summary. This article provides a brief overview of the development of the Social Pharmacy discipline, both in the world practice, and in the Republic of Moldova in particular.

УДК 615.12:349.22:378.091

**НАВЧАННЯ ТА ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ:
МОЖЛИВОСТІ СУМІЩЕННЯ**

Котвіцька А.А., Суріков О.О., Кононенко О.В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

На сьогодні більшість майбутніх випускників Національного фармацевтичного університету (НФаУ) мають бажання розпочати трудову діяльність ще під час навчання. Основними мотивами до цього є набуття професійного досвіду та отримання додаткових коштів. Однак трудова діяльність студентів підлягає особливому нормативно-правовому регулюванню,

а тим більше в сфері роздрібної торгівлі лікарськими засобами (ЛЗ), до якої висувається значно більше вимог, ніж до звичайної роздрібної торгівлі продуктами харчування, непродовольчими товарами тощо.

З огляду на вищезазначене, метою нашого дослідження стало здійснення аналізу нормативно-правової бази стосовно працевлаштування студентів в аптечних закладах та суміщення навчання в університеті з трудовою діяльністю.

Відповідно до ієрархії нормативно-правових актів, найбільш значимим документом, який регулює соціально-економічні відносини, є Конституція України, частиною 1 ст. 43 якої встановлено, що кожному громадянину гарантовано право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Частиною 1 ст. 54 Закону України «Про вищу освіту» студентам надано право здійснювати трудову діяльність у позанавчальний час:

- у будні дні – у вільний від занять час;
- у вихідні дні;
- у період канікул.

Частина 1 статті 2 Кодексу законів про працю України встановлює право громадян України на працю, тобто на одержання роботи з оплатою праці не нижче встановленого державою мінімального розміру, включаючи право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, що забезпечується державою. Отже, студент має право самостійно обирати підприємство (установу, організацію), на якому він працюватиме, а також сферу трудової діяльності, яка дозволить реалізувати його власний потенціал.

Щодо можливості працевлаштування студентів в аптечних закладах, слід зазначити, що вони здійснюють особливий вид господарської діяльності, яка полягає у виробництві ЛЗ, оптовій, роздрібній торгівлі ЛЗ і на відміну від звичайної роздрібної торгівлі, діяльність з обігу ЛЗ підлягає ліцензуванню відповідно до вимог Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності».

Відповідно до п. 4.1 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва ЛЗ, оптової, роздрібною торгівлі ЛЗ, особи, які безпосередньо займаються роздрібною торгівлею ЛЗ, повинні мати відповідну спеціальну освіту і відповідати єдиним кваліфікаційним вимогам, зокрема зазначені особи повинні мати:

- диплом державного зразка про фармацевтичну освіту;
- сертифікат про присвоєння (підтвердження) звання провізора загального або клінічного профілю.

За умов чинного законодавства, безпосередньо реалізацію ЛЗ можуть здійснювати провізори-спеціалісти та молодші спеціалісти з фармацевтичною освітою. Також обов'язковою умовою при прийомі на роботу в аптечні заклади є наявність санітарної книги з даними про медичне обстеження та подальший періодичний медичний огляд згідно із законодавством (п. 4.5 Ліцензійних умов).

Зважаючи на бажання студентів, особливо випускного курсу, розпочати свою трудову діяльність ще під час навчання, співробітниками кафедри Соціальної фармації НФаУ було проведено анкетне опитування серед студентів 5 курсу спеціальності «Фармація» стосовно їх досвіду у працевлаштуванні. Загальна кількість респондентів склала 202 студента (16 груп спеціальності «Фармація» та також 2 групи студентів, що мають середню спеціальну освіту (ССО)).

За результатами анкетування встановлено, що більшість студентів, а саме 76% респондентів, мають бажання працювати ще під час навчання в університеті. Відсутність бажання поєднувати трудову діяльність і навчання висловили 23% опитаних, 1% респондентів не зміг визначитися з відповіддю на зазначене запитання (рис. 1). Цікавим є той факт, що досвід суміщення навчання з роботою у фармацевтичній галузі має достатньо велика кількість респондентів, а саме 39%. Не працювали за час свого навчання 61% опитуваних (рис. 2).

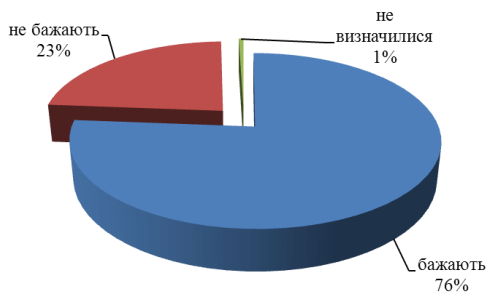

Рис.1. Розподіл студентів за бажанням працювати

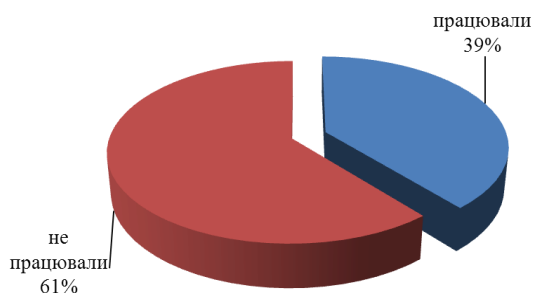

Рис. 2. Розподіл студентів за наявністю досвіду суміщення навчання з роботою

Як свідчать результати анкетування, більшість студентів розпочинає свою трудову діяльність після вивчення ними більшості необхідних профільних предметів та проходження основних видів навчально-виробничої практики на 4 та 3 курсах – 47% та 21% відповідно. На 5 курсі влаштовуються на роботу 10% опитаних. Логічним є те, що найменша кількість респондентів розпочинає свою трудову діяльність на 1 та 2 курсах – 6% та 16% відповідно (рис. 3).

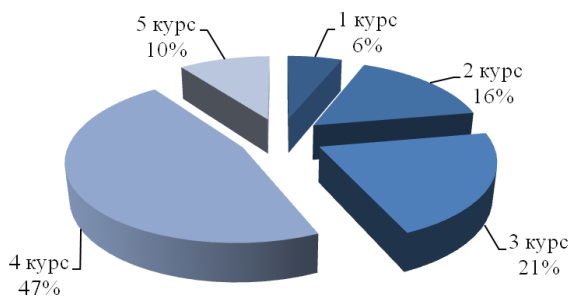

Рис.3. Розподіл студентів за початком трудової діяльності відповідно до курсу навчання

Позитивним є той факт, що в більшості випадків влаштування на роботу студентів супроводжується записом про це в трудовій книзі, що було підтверджено 42% респондентів. Однак достатньо часто зустрічаються випадки, коли роботодавець та студент обмежуються лише усною домовленістю, що засвідчили 10,4% респондентів. Про наявність чи відсутність запису у трудовій книзі не мали бажання повідомляти 47,6% опитаних студентів. Разом з тим, необхідно зазначити, що навіть у разі здійснення запису у трудовій книжці, у більшості випадків зазначається посада, яка не потребує спеціальної фармацевтичної освіти, наприклад, касир. Однак на практиці

студент виконує трудові обов'язки, які не відповідають функціональним обов'язкам касира, та потребують значно більших професійних навичок.

Таким чином, ґрутуючись на здійсненому аналізі НПА, фахівці без спеціальної освіти не мають права займатися професійною діяльністю, пов'язаною з роздрібною торгівлею ЛЗ. Однак вони можуть працювати в аптечних закладах на посадах, які пов'язані з реалізацією косметичних засобів, виробів медичного призначення та іншої продукції, що не є лікарськими засобами. Виняток серед опитаних становлять студенти, які отримали середню спеціальну освіту, зокрема студенти контингенту ССО, що можуть залучатися до роздрібної реалізації ЛЗ.

Також встановлено, що на сьогодні достатньо часто спостерігається невідповідність працевлаштування студентів у фармацевтичній галузі до вимог чинного законодавства, про що свідчать результати проведеного анкетування. У разі бажання студента працювати під час навчання, оптимальним вирішенням даної проблеми, на нашу думку, є більш відповідальне ставлення роботодавців до прийому на роботу студентів та надання їм лише тих трудових обов'язків, що можуть бути виконані відповідно до наявних у них професійних можливостей.

Література

1. Горяча Л.О. Аналіз сучасних тенденцій підготовки фармацевтичних кадрів у країнах світу / Л.О. Горяча, Т.С. Прокопенко, А.А. Котвіцька // Український журнал клінічної та лабораторної медицини – 2011. – Том 6, № 4. – С. 10-14.

2. Закон України «Про вищу освіту» № 2984-III від 17.01.2002 р., у ред. Закону України від 05.12.2012 р. № 5460-17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

3. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775-III від 01.06.2000 р., у ред. Закону України від 02.02.2014 р. № 732-18. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р., у ред. від 15.10.2013 р., підстава v008p710-13, v009p710-13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

5. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р., у ред. від 22.02.2014 р. № 750-18. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

6. Котвіцька А.А. Дослідження міжнародного досвіду викладання дисциплін організаційно-економічного та соціального спрямування у вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах країн світу / А.А. Котвіцька, І.В. Кубарева, І.О. Лобова, О.О. Суріков // Соціальна фармація в Україні: стан, проблеми та перспективи: матер. всеукр наук.-практ. інтернет-конференції за участю міжнародних спеціалістів, 3 квітня 2013 р. / ред. кол.: А. А. Котвіцька та ін. – Х.: Вид-во НФаУ, 2013. – С. 59 – 69.

7. Котвіцька А.А. Особливості викладання дисципліни «Соціальна економіка у фармації» для магістрів фармації у НФаУ / А.А. Котвіцька, О.В. Кононенко, І.В. Кубарева // Фармацевтичний часопис. – 2013. – № 2. – С. 126 – 130.

8. Наказ МОЗ України №723 від 31.10.2011 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами», у ред. від 06.08.2013 р., підстава з1186-13. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

9. Немченко А.С. Історичні аспекти розвитку організаційно-економічної освіти та науки / А.С. Немченко, А.А. Котвіцька, І.В. Кубарева, А.В. Волкова // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2012. - № 3 (23). – С. 32-36.